

*Thomas Thörnqvist
Professor i virkeslära vid
Linnéuniversitetet*

att virket skall uppfylla de krav slutanvändaren ställer på estetiska och tekniska egenskaper samt på virkets beständighet. Det vill säga egenskaper som påverkar såväl produktiviteten i företaget som produktanvändarens vilja att betala för produkten. Priset på det sågade virket är därför beroende av de vedegenskaper som är viktiga för slutproducenten av en träprodukt. Sågat virke, som det är så stor efterfrågan på att det blir en bristråvara, betalas därför med ett högt pris och har därmed en hög kvalitet.

Vedegenskaperna danas alltifrån fröets provenienc och genom hela trädets livstid. Eftersom det är vedegenskaperna som bestämmer virkets kvalitet är det därför viktigt att välja såväl rätt trädslag som provenienc och förnygringsmetod vid återbeskogning för att i framtiden kunna sälja virket till ett högt pris. Men trots att man sört för goda förutsättningar att producera virke med hög kvalitet kan man fördärva denna möjlighet genom felaktig röjning och gallring. Stor efterfrågan i dag på vissa vedegenskaper kan ju vara något annat i morgon. Kan vi då förutspå vilka virkesegenskaper som kommer att utgöra hög kvalitet med bra betalningsförmåga i morgon? Ja sannolikt är det så.

Kvistfritt virke med täta årsringar har alltid haft ett estetiskt högt värde och har därför med fördel använts i möbler och snickerier. Virkets mekaniska egenskaper är i stor utsträckning beroende av virkets densitet som i sin tur är beroende av hur fort trädet vuxit. Smala årsringar med hög andel sommarved ger ett virke med klana grenar och goda mekaniska egenskaper, som t ex hög hållfasthet. Detta är egenskaper som ofta värdesätts av konstruktörer av byggnadsverk, speciellt om det är fråga om stora spännvidder. För den enskilde husägaren är beständigheten hos fasadvirke och anläggningar av trä i trädgården av stor betydelse. Senvuxet virke medför att andelen kärna ökar i det sågade virket. Eftersom kärnvirke av gran och tall är mycket beständigt vid användning ovan mark utomhus är det en fördel att använda senvuxet virke där.

Ta betalt för virkeskvaliteten!

Virkeskvalitet är ett begrepp inom skogsnäringen där många tänker olika. Generellt sett menar en skogsägare att hög virkeskvalitet är liktydigt med ett högt pris, medan låg virkeskvalitet betalas med ett lågt pris. Slut användaren av sågat virke talar inte om hög eller låg virkeskvalitet. För honom är det rätt virkeskvalitet som gäller. Detta innebär

Även vid tillverkning av andra produkter än sågat virke har årsringsbredden betydelse för virkets kvalitet. Vid tillverkning av ett ton sulfatmassa går det åt ca 4,6 m³ massaved i fast mått under bark. Använder man enbart massaved från gran odlad på nedlagd åkermark, med en medelårsringsbredd på 7-8 mm, ökar åtgången till ca 7 m³. Orsaken är att densiteten minskar från i första fallet ca 400 kg/m³ till 300 kg/m³. Den lägre densiteten innebär även att energiinnehållet i träddränslet sjunker med 25 %. För värmeverken såväl som för den enskilde användaren av vedbränsle kan detta, förutom ökade bränslekostnader, innebära svårigheter att få varmt i huset.

De senaste årens diskussioner om att öka Sveriges skogsvolym med 20 % för att kunna täcka en framtida efterfrågan på framförallt energiråvara måste ifrågasättas. En ökad skogsvolym innebär inte automatiskt en ökad energireserv i skogen, lika lite som det betyder större volymer massa från massa-bruken. Även den sågade varans traditionella användning kan komma att påverkas negativt av en strävan att öka volymtillväxten.

Farhågorna är naturligtvis beroende på om skogsvolymen skall ökas genom hårdare röjningar och gallringar i kombination med gödsling, som framskyttat i debatten, eller om volymökningen skall ske genom ett ökat lövinslag i våra skogar. För de ströporiga lövträdslagen, som björk och al, påverkas inte densiteten av tillväxthastigheten. De bandporiga lövträdslagen, som ek och ask, får till skillnad mot barrträdslagen en högre densitet ju fortare de växer.

Genom att använda nygamla skogsskötselmetoder, dvs hyggesfri skogsskötsel som till exempel naturkulturmetoden, borde det vara möjligt att öka skogsvolymen samtidigt som vi kan behålla hög virkeskvalitet. Vid användning av naturkulturmetoden maximerar vi barrmassan i ett bestånd, vilket även betyder att vi maximerar fotosyntesen och därmed även tillväxten. Dessutom sörjer metoden för att det i beståndet finns träd i alla åldersklasser. Tillväxten hos de unga träden hålls härigenom tillbaka och vi får en liten andel ungdomsved i stammen.

Tyvärr har de senaste decenniernas virkesmättningsföreskrifter lett till färre och färre kvalitetsklasser vid inmätning av timmer. Dessutom har intresset för skördarmätning inneburit ett allt större intresse för kvalitetsfri inmätning av sågtimmer. Signalerna till skogsägarna har därmed blivit allt tydligare; Virkeskvaliteten har ingen betydelse, producera volym för att maximera din vinst.

Detta är ett kortsiktigt tänkande som med all sannolikhet kommer att straffa svenskt skogsbruk i framtiden. Eftersom skogsnäringen är Sveriges största nettoexportör kommer signalerna till skogsägarna att även påverka hela Sverige och vår framtida ekonomi på ett sätt som ingen i dag kan föreställa sig.